

KRONIEK

Peter van Steen, *Meneer Bandjes, kantoorbediende...*, Rotterdam, Nijgh & Van Ditmar N.V., 1939.

Deze „meneer” Bandjes, boekhouder-correspondent, is uiterlijk en innerlijk een onaantrekkelijk man. Hij is knokig en bijziend, heeft dun, vettig haar en een blauwroode huid en lippen. Hij is een eerzuchtige, niet om het bereiken zelf, maar om de macht, die daarmee hem, die slaafs bukte voor anderer macht, zal gegeven worden; reeds de gedachte aan anderer slaafschheid jegens hem bezorgt hem „een perverse rilling langs de ruggestreng”. Wanneer hij, in 't klein, deze macht heeft, gebruikt hij haar om anderen te vernietigen; beduchtheid voor eigen positie is slechts schijnbaar het motief, de wezenlijke grond is sadisme. Hij beleeft, vrijgezel, in zijn fantasie erotische wellustigheidjes; getrouwd tergt en kwelt hij zijn vrouw, een geraffineerden schijn van gelijk-hebben bewarend. Hij hoont met klein sarcasme. Klein is alles aan dit meneertje, een vat vol klein kwaad — zooals ook zijn uiterlijke leelijkheid kleintjes is — een machtswellustelingetje, een erotomaantje, een sadistje....

Het is onvermijdelijk, dat bij deze karakteristiek onze gedachten gaan naar dien anderen „meneer” in onze letteren, Vestdijk's *Meneer Visser*; Peter van Steen had er het etiket van den titel waarlijk niet zoo nadrukkelijk bovenop hoeven te plakken. Vergelijkingen zijn gewoonlijk min of meer scheef en dientengevolge onbillijk; hier, bij zoo groote overeenkomstigheid der sujetten, dringt zij zich onvermijdelijk op. Deze overeenkomstigheid behoeft een zelfstandig leven van *Meneer Bandjes* echter nog geenszins bij voorbaat buiten te sluiten. En het is waar, Peter van

Steen heeft dit weerzinwekkende mannetje scherp waargenomen, met veel welverantwoord en soms door zijn indringendheid verrassend detail voor ons neergezet; zijn leven, dat zich, zijn uiterlijke ervaringen ten spijt, toch 't meest binnen hemzelf afspeelt, ligt zonder verborgenheden voor ons open. Dat wij dit kleine, innerlijk en uiterlijk ongezone leven zien temidden van de gezonde robuuste herrie van Amsterdam's drukste centrum, mag den schrijver om de markante contrastwerking als een vondst worden aangerekend. Peter van Steen gebruikte om het te beschrijven den juisten stijl, koel, zakelijk, doeltreffend, gescherpt door een licht sarcasme, dat echter veelal den indruk maakt meer opgelegd dan spontaan uit des schrijvers innerlijke houding te zijn voortgekomen. Achter de realiteit van *Meneer Bandjes*' verschijning verschimmen de andere figuren: de wat dwaze Jan Boom, die zich voor zijn goede oogen een duren bril laat aanmeten (en wiens werkloosheidsepisode het boek compositorisch niet ten goede komt), en de paskwillige directeur, even ongeloofwaardig als het incident, dat als aanleiding tot Jan Boom's ontslag fungeert.

Men kan in de kunst voorkeur voor een onderwerp terzijde stellen; zoo kan het om 't even zijn, of wij *Meneer Bandjes* een verfoeilijk mannetje vinden. Een andere vraag is, of wij zijn verfoeilijkheid de moeite van het uitbeelden waard achten. Hier nu is het, dat de vergelijking met *Meneer Visser* zich opdringt. Want wat *Meneer Visser*, die toch ook maar een Caligulaatje in zakformaat is, van een alleen maar weerzinwekkend individu tot een huiveringwekkende verschijning maakt, ontbreekt hier. Dat is de groote allure,